

PERFORMANS YÖNETİMİNDE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ

Aysel GÜNEY

Yrd. Doç.Dr.

Bilecik Şeyh Edabali Üniversitesi, Bozüyük Meslek Yüksekokulu

E-posta: aysel.guney63@gmail.com

ÖZET

Finansal bilgi sistemindeki verilerin stratejik kararlarda kullanımı stratejik yönetim sürecini başlatmıştır. Ekonomik ve teknolojik alandaki gelişmeler yönetim kademesinde bulunanlara gelecekteki hedeflerini ortaya koyma ve bu hedefleri gerçekleştirecek stratejik planları hazırlama zorunluluğunu getirmiştir. Buda performans yönetimi kavramını da beraberinde getirmiştir. Muhasebe işletme ve kurumların stratejilerinin geliştirilmesi ve yürütülmesini kolaylaştırmak için var olan bir süreçtir ve stratejik alternatifler oluşturma sürecinin bir aşaması olan finansal analiz için temel alınmaktadır. Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen veriler performans yönetimi içinde kullanılarak işletmelerin hedeflere ne derece ulaşmış olduklarını ortaya koymaya çalışılmaktadır. Bu süreçte bilgilerin çoğu da muhasebe ve muhasebe bilgi sisteminden elde edilmektedir.

Anahtar kelimeler: Muhasebe, Bilgi sistemi, Performans yönetimi, Strateji, Yönetim

Alan Tanımı: Bilgi sistemleri ve Muhasebe (İşletme ve Yönetim)

ACCOUNTING INFORMATION SYSTEM IN PERFORMANCE MANAGEMENT

ABSTRACT

Using the data in the financial information system in the strategic decisions initiated the strategic management process as well. The developments on the economical and technological area brought the obligation of putting forward the targets in the future to those being in the management stage and preparing the strategic plans which will realize these targets. Accounting is a process which is present in order to accelerate the development and execution of the accounting enterprise and organizations and it is taken as basis for the financial analysis which is a stage of process of forming strategic alternatives. Most of the

information in this process is obtained from the accounting and accounting information system as well.

Keywords: *Accounting, Information system, Performance management, Strategy management*

Jel Code: M41

1.GİRİŞ

Günümüzde gözlemlenen hızlı değişimler kurum, kuruluş ve firmaları uzun dönemli önlemler almaya zorlamaktadır. Etkili yönetimin temelinde örgütün kararlara katılımının sağlanması kadar uzun dönemli stratejik güce sahip olması gerekmektedir. Finansal bilgi sistemindeki verilerin stratejik kararlarda kullanımı stratejik yönetim sürecini de başlatmıştır. Ekonomik ve teknolojik alandaki gelişmeler yönetim kademesinde bulunanlara gelecekteki hedeflerini ortaya koyma ve bu hedefleri gerçekleştirecek stratejik planları hazırlama zorunluluğunu getirmiştir. Buda performans yönetimi kavramını da beraberinde getirmiştir.

Muhasebe yaklaşımları içinde yer alan muhasebe bilgi sistemi ve yönetim muhasebesi de bu gelişim içinde önemli bir yere sahiptir. İşletme yönetiminde önemli bir araç konumuna sahip bulunan muhasebe, işletmeler için salt finansal sonuçları yansıtan bir gösterge olmaktan öte, yönetim ve karar alma sürecinin tüm aşamaları için temel bilgi sistemini oluşturmaktadır. Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen veriler performans yönetimi içinde kullanılarak performans yönetimi ile kurumların ve işletmelerin belirlemiş oldukları hedeflere ne derece ulaşım ulaşımadıklarını ortaya konmaya çalışılmaktadır. Yönetim muhasebesi bu verilerin elde edilmesinde ve kullanılmasında en başarılı muhasebe sistemlerinden biridir. Bu çalışmanın amacı, muhasebe bilgi sisteminin etkinliği ile performans yönetimi arasındaki etkileşimi ortaya koymaktır.

2.PERFORMANS YÖNETİMİ VE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMLERİ

Çağımızda yaşanan hızlı değişim ve gelişim süreci işletme yönetiminde yeni yaklaşımların doğusuna sebep olmuştur. Kurumsal yönetim anlayışı da bu süreçte ortaya çıkmış yaklaşımlardan bir tanesidir (Akyüz, Görmüş ve Bektas, 2008a). Küresel çerçevede kurumsal yönetim genel kabul görmüş dört ana ilke etrafında şekillenmektedir. Bunlar; şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik ve sorumluluktur. (Ege, 2004).

2.1. PERFORMANS YÖNETİMİ

Performans terimi “Bir işi yapan bir bireyin, bir grubun ya da bir teşebbüsün; o işle amaçlanan ve planlanan hedefe yönelik olarak, belirlenmiş bir zaman diliminde ya da birim zaman içerisinde, amaçlanan ve hedeflenen noktaya ne kadar varabildiğinin, başka bir ifadeyle neyi sağlayabildiğinin nicel ve nitel olarak anlatımı.” olarak tanımlanmaktadır. (Milli Prodüktivite Merkezi [MPM], 2005) Yönetimin önemli işlevlerinden kontrolün bir parçası olan performans ölçümü, işletmenin genel olarak başarısının belirlenmesi, geliştirilebilecek alanların ortaya çıkarılması ve var olan verimsizliklerin nedenlerinin anlaşılması gibi birçok yararı bünyesinde bulundurmaktadır. Performans işletmeler açısından ” hedeflere ulaşmada çıktılarının ve çıktılarının üretiminde kullanılan kaynakların ölçülmesi, belirlenen hedeflere ulaşma düzeyi; amaçlı bir faaliyetin verimliliği, etkililiği” olarak tanımlandığında; Performans değerlendirme teknikleri de işletmelerin amaçlarına ve hedeflerine ne ölçüde ulaştıklarını gösteren, işletme süreçlerinin kontrolünde ve geliştirilmesinde kullanılan sistemlerdir (BÜMKO, Performans Esaslı Bütçeleme Rehberi”, (Aralık, 2004) Günümüz işletmelerinde performans değerlendirme amacıyla kullanılan tekniklerden biri de “Balanced Scorecard”tır. Balanced Scorecard, işletmelerin amaç ve hedeflerine ne ölçüde ulaşabildiklerini kontrol etmede kullanılan bir araçtır. Bu teknik, kısa ve uzun dönemli amaçları, finansal olan ve olmayan, işletme içi ve dışı, performans ve sonuç göstergeleri arasındaki ilişkiyi, neden sonuç hiyerarşisi içerisinde dengeli bir şekilde işletme stratejisine yansıtmayı amaçlayan bir tekniktir (Özkan, 2009). Bu teknik hedeflerin belirlenmesini ve sonuçların ölçülmesine yönelik olarak dört boyutta incelenmektedir. Bu boyutlar finansal boyut, müşteri boyutu, içsel süreçler boyutu, öğrenme ve gelişme boyutudur. (Johanson ve diğ., 2006). Bu dört boyut, işletmelerin performanslarını kontrol etmek ve performanslarının geliştirebilmeleri için yapılması gereken faaliyetleri kapsamaktadır (Koçel, 2003: 456-457). Performans yönetimindeki bu dört boyut için gerekli olan bilgiler bilgi sistemlerinden; Finansal boyutu ilgilendiren bilgi ve veriler muhasebe bilgi sisteminden, müşteri boyutunu ilgilendiren veriler pazarlama bilgi sistemi ve diğer boyutlarla ilgili veriler ise yönetim bilgi sisteminden elde edilirler.

2.2 BİLGİ SİSTEMLERİ

Bilginin bugün işletmeler için anlamı, değerli bir sermaye unsuru olmasıdır. İşletmelerin sahip olduğu bu önemli sermaye değerinden fayda sağlayabilmeleri, belirli ilke ve kurallar etrafında bilgi üretimini ve sunumunu gerçekleştirebilmelerine bağlıdır. İşletmeler için bilgi işleme; “elde edilen

verilerden yöneticiye yararlı raporlar ya da genel anlamda bilgiler oluşturabilmek için bir takım araçlar kullanılarak yapılan işlemlerdir” (Gökdeniz, 2005, s.87). Bilgi Verilerin belirli bir amaç doğrultusunda toplanması, depolanması ve islenmesini sağlayan sistemler, bilgi sistemlerini oluşturmaktadır (Akyüz, Görmüş ve Bektas, 2008 b). İşleme süreçleri ile sağlanan bilginin işletmede ilgili birim ve kişilere iletiliminin sağlanması ile işletme yönetimlerinin fonksiyonlarını yerine getirebilmesi ve kaynakları etkin kullanılabilmesi mümkün olabilmektedir (Yılancı, 2001). Bu amaçlarla işletmelerde oluşturulan bilgi sistemleri, organizasyonu yönetebilmek ve karar verme mekanizmalarını desteklemek amacıyla gerekli bilgiyi toplamak, işlemek, saklamak ve dağıtmak gibi birbiri ile doğrudan ilgili unsurların oluşturduğu bir yapıyı ortaya koymaktadır. İşletmelerin iç ve dış çevresiyle olan her türlü etkileşimleri, çeşitli bilgi sistemleriyle yönetime ulaşmakta ve yönetim bu bilgilerle sistemi kontrol altında tutabilmektedir. Bilgi sistemleri, işletmelerin çevresi, girdileri, süreçleri ve çıktılarıyla yönetimi arasında her türlü iletişimi sağlayabilmektedir. Bilgi sistemleri, işletmelerin çevresi, girdileri, süreçleri ve çıktılarıyla yönetimi arasında her türlü iletişimi sağlayabilmektedir. İşletme bilgi sistemi, alt bilgi sistemleri arasında bilgi alış verisine izin veren ve sistemleri bütünleşmiş eden bir sistemler bütünüdür (Mungan Simga ve Akman, 2000). Muhasebe bilgi sistemi işletme bilgi sisteminin bir alt sistemi olup, sistemler arasında ilişkinin sağlanması noktasında muhasebe bilgi sistemi diğer bilgi sistemlerinin her biri ile ayrı ayrı ve çok yönlü bir ilişki içerisinde.

2.3 MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ

Muhasebe bilgi sistemi, iç kontrol yapısının etkinlik düzeyi ve güvenilirliğinin sağlanması ile yakından ilgilidir, iyi bir iç kontrol yapısı ancak muhasebe bilgi sisteminin yönetimin ihtiyaçlarına uygun bir şekilde düzenlenmesi ile gerçekleşebilir.(Türedi, 2007). İşletmelerde etkili ve düzenli bir muhasebe bilgi sistemi ile hata, hile ve düzensizliklerin önlenmesi mümkündür (Bozkurt, 2000). Muhasebe, işletmelerin mali nitelikli işlemlerini kaydeden, sınıflandıran ve elde ettiği sonuçları finansal tablolar aracılığı ile çıkar gruplarına ulaştıran bir bilim dalıdır. Bu özelliği dolayısıyla da muhasebe, işletmenin anlaşılabilmesini sağlayan bir lisan olup, literatürde “işletmenin dili” olarak nitelendirilmektedir (Dinç ve Kaya, 2006). İşletmelerde muhasebe bilgi sistemi, finansal durumunun planlanması, değerlendirilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması amacıyla ihtiyaç duyulan bilginin üretilmesini sağlamaktadır (Xu, 2003). İşletmedeki bütün finansal olaylara ilişkin veriler, nihayetinde muhasebe bilgi sisteminde

toplanmaktadır. işletmelerle ilgili bilgi üreten ve toplumun her kesimine sağladığı yararlar nedeniyle pragmatik bir bilim olarak da nitelenen muhasebenin ürettiği bilgilerin değerini ise muhasebe bilgi sisteminin etkinliği belirlemektedir. Muhasebe bilgi sisteminin etkinliği ayrıca işletme yönetimin etkinlik düzeyini belirlemektedir (Kısakürek ve Pekcan, 2005). Muhasebe bilgi sistemi, kurumsal yönetim anlayışının gelişiminde ve bu yönde gerekli önlemlerin alınmasında ve ayrıca uygulama sonuçlarının ilgililere sunumunda önemli görevler üstlenmektedir. Muhasebe bilgi sisteminin konusunu kıymet hareketlerini izlemek oluşturmaktadır. İşletmenin varlık ve kaynaklarında değişme yaratan mali nitelikte ki işlemlere ilişkin verilerin toplanıp, sınıflandırılıp rapor edilerek analiz edilmesi ve ilgili kişi ya da gruplara sunulması gerekir. Muhasebe bilgi sistemi bu yönüyle işletme yöneticilerine işletme varlık ve kaynaklarının oluşumu, kullanılış biçimi tüketilen varlık ve kaynaklar sonucunda meydana gelen ve işletmelerin mali açıdan durumunu açıklayan bilgileri üreten ve bunlarla ilgili kişi ve kuruluşlara kullanılabilir bir biçimde ileten sistem olarak ifade edilebilir(BüyükmirzaKamil,2000) Muhasebe bilgi sisteminin diğer bilgi sistemlerinden temel farkı sağlanan bilgilerin daha çok sayısal bilgiler olmasıdır.

2.4 PERFORMANS YÖNETİMİNDE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN YERİ

Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin hedeflerine metotlu ve sistematik bir biçimde ulaşmasını sağlamaya yönelik olup, bilgi isleme sistemleri muhasebe bilgi sisteminin bel kemiğini oluşturmaktadır. Bilgi isleme sistemleri muhasebe bilgi sisteminin ayrıntılı tasarımını oluşturmada ve sistemi uygulamaya geçirmede rol oynamaktadırlar. İşletmeler kendilerine uygun bir muhasebe bilgi sistemini oluştururken, sistem için gerekli aşamaları yerine getirmeleri gerekmektedirler (Sürmeli ve Diğerleri, 2001). Muhasebe bilgi sistemi, organizasyon bilgi sisteminin en temel ögesi olup işletmenin sürekliliğini sağlama yönünde işletme faaliyetlerinin geleceğe yönelik koşullar dikkate alınarak planlanmasına olanak sağlamaktadır(James, Krishnan, Padman, ve Kaplan). Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bu veriler performans yönetiminin de temel verilerini oluşturmaktadır. Çünkü Muhasebe bilgi sistemi, yönetimin, işletmenin geleceği ile ilgili olarak bilgiyi nasıl kullanacağını belirlemekte olup günümüz işletmeleri için stratejik düzeyde önem arz eden bir rekabet aracıdır. Muhasebe bilgi sistemi içerisinde sistemli bir şekilde belge ve veri saklama ve gerçeğe uygun kayıtlar yapmanın kurumsal yönetim anlayışı ilkelerinin tamamını olumlu yönde etkilemekte ve performans yönetimiyle istenen amaçlara ulaşmada bütünlük sağlamaktadır.

Bir performans ölçüm sisteminin başarılı olabilmesi için, öncelikle ana hedefler

Belirlenmesi ve sistem içinde herkesin ne yapacağını bilmesi gereklidir. Amaçlara ulaşmadaki gerekli olan sayısal verilerin elde edilmesinde muhasebe bilgi sistemi kullanılan temel kaynaklardan birisidir. İşletmelerin temel amacı, kârın en yüksek düzeye çıkarılması gibi finansal hedeflere ulaşmaktır. Bu nedenle, genel olarak performans ölçümü kâr ve verimlilik üzerinde odaklaşmaktadır. Karın ve verimliliğinin hesaplanmasında ise muhasebe bilgi sisteminden elde edilecek bilgi ve veriler kullanılmaktadır. Performans yönetimi bu hedeflerini gerçekleştirmede esas alacağı rakamları ve hedeflerini belirlemede muhasebe bilgi sisteminin elde ettiği rakamsal verilere ihtiyaç duymaktadır. İşletmelerin genel hedeflerine ulaşabilmesi, sorumluluk merkezlerinin yüksek performansla çalışmasına bağlıdır. Sorumluluk merkezleri, gelir merkezleri, maliyet merkezleri, kâr merkezleri ve yatırım merkezleri olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır. Bu merkezlerde ihtiyaç duydukları verileri muhasebe bilgi sistemi aracılığıyla üretirler ve kullanırlar.

Kurumun stratejik amaçları tanımlandıktan sonra, performans ölçümü için boyutlar oluşturulur. Örneğin, sosyal fayda, müşteri, süreçler, gelişme finansal istikrar boyutu olmak üzere beş boyut belirlenebilir. Özellikle finansal istikrar boyutunda ise kurumun sürekliliği için elde edilmesi gereken mali kaynaklarla ilgili ölçütler yer alabilir ki bu boyutun en önemli kaynağı muhasebe bilgi sistemidir.

SONUÇ

Performans yönetimi son yıllarda işletmelerde uygulanmaya başlayan yöntem ve tekniklerden biridir. Performans yönetimi ile işletmeler gelecekteki hedeflerini ve ulaşmak istedikleri amaçları şimdiden belirleyebilmekte ve bu hedef ve amaçları gerçekleştirebilecek stratejiler oluşturmaktadır. Oluşturulan bu stratejilerde kullanılan veriler ise bilgi sistemlerinden elde edilmektedir. Bilgi sistemleri içinde yer alan muhasebe bilgi sistemi de performans yönetiminin finansal kararlarını oluşturan yönlendiren sayısal, karlılık ve verimlilikle ilgili bilgi ve verileri üretmekte stratejik planların yapılmasında hedeflerin belirlenmesinde kullanılmasına yardımcı olmaktadır.

KAYNAKLAR

Akyüz, Y., Görmüş, A.S., ve Bektas, Ç. (2008) Bilgi toplumuna geçiş sürecinde bilginin artan ekonomik değeri ve işletmeler üzerindeki etkileri. <http://www.paribus.tr.googlepages.com/akyuz2.doc>, 17.01.2008, 1-10

Bozkurt, N.(2000). Muhasebe denetimi. Alfa Basım ve Dağıtım.

BÜMKO, “Performans Esaslı Bütçeleme Rehberi”, (Aralık, 2004), erişim tarihi: 15.08.2021

Büyükmirza Kamil,(2000) Maliyet ve Yönetim Muhasebesi, 8.baskı,

Dinç, E. ve Kaya, U. (2006). Muhasebe meslek mensuplarının “meslek ahlak kuralları” açısından hizmet satın alanlar tarafından algılanma biçimi üzerine bir araştırma. Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi (MUFAD),Yıl:5, Sayı:17, 139-151.

Ege, İ.(2004). KOB’lerde kurumsal yönetimin finansal açıdan öneminin sözlü tarih yöntemiyle analizi. KOB’lerin Halka Açılması ve Sermaye Piyasası Üzerine Etkileri Kongresi, Muğla Üniversitesi İBBF ve Sermaye Piyasası Kurulu, Muğla

Gökdeniz, Ü. (2005). İşletmelerde muhasebe bilgi sistemine yaklaşım. Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD), Sayı: 27, 86-93

James, P., Krishnan, R., Padman, R. and Kaplan, D. On Data Quality Assesment in Accounting Information Systems, Information Systems Research, notes.umd.edu/.../0864f52f22be7b9f852567eb006da644/4cd7f7bc253dff3985256a480069daa5/\$FILE/aisisr.pdf, 17.01.2008, 1-35, erişim 23,09,2012

Johanson, U., Skoog, M., Backlund, A. ve Almqvist, R. (2006), “Balancing dilemmas of the balanced scorecard, Accounting”, Auditing & Accountability Journal, 19 (6), ss. 842-857.

Kısakürek, M.M ve Pekcan, A. (2005). Muhasebenin ürettiği bilgiye farklı açılardan bakışlar. C.Ü. ktisadi ve dari Bilimler Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, 107–125.

Koçel, T. (2003), İşletme Yöneticiliği, 9.Bası, Beta yayıncılık. İstanbul.

Mugan S., C. ve Akman, N.(2000). Bilgi sistemleri, teknoloji ve muhasebe uygulamalarına ve eğitimine etkileri. XIX. Türkiye Muhasebe Eğitim Sempozyumu, Antalya.

Milli Prodüktivite Merkezi: <http://www.mpm.org.tr>, erişim tarihi:10.09.2012

Özkan,M.BalancedScorecard'aGiriş,http://www.danismend.com/konular/stratejiyon/balanced_scorecardagiris.htm, Erişim Tarihi: 17,09,2012

Sürmeli, Fevzi ve Diğerleri. (2001). Muhasebe bilgi sistemi. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi, Açık öğretim Fakültesi Yayınları No:532.

Türedi, H. (2007). Denetim. Trabzon: Celepler Matbaacılık.

Xu, H. (2003). Critical success factors for accounting information systems dataquality,universityofsouthernqueensland.s.1,<http://www.eprints.usq.edu.au /152/26k>, 10.01.2008

Yılcı, M. (2001). Muhasebe bilgi sistemi, iç kontrol ve verimlilik üçgeni. Muhasebe Bilim ve Dünya Dergisi, (MÖDAV), Cilt:3, Sayı:3, 37-50.